

Dansk A STX

Nye vejledende prøvesæt 2018-19

Lærerens hæfte 2

Fagkonsulent Sune Weile

Indholdsfortegnelse

Dansk A STX	1
Forord til Lærerens hæfte 2.....	3
Indledning.....	4
Uddybende overvejelser om de nye prøvesæt.....	4
Undersøgelsen som udgangspunkt for elevens artikel.....	4
Vinkel eller fortolkningshypotese.....	4
Den personlige stemme	5
Kort om omfang.....	5
Uddybende kommentarer til prøvegenrerne	6
Den analyserende artikel.....	6
Den debatterende artikel.....	7
Den reflekterende artikel	8
Stileksempler.....	8
Analyserende artikel Hf #1	9
Analyserende artikel Hf #2.....	12
Debatterende artikel STX #1.....	16
Debatterende artikel STX #2.....	19
Reflekterende artikel STX.....	21

Forord til Lærerens hæfte 2

Kære kollega

Dette hæfte er lærervejledning til det andet vejledende prøvesæt i dansk på A-niveau for STX. Det indeholder en række forklaringer og uddybninger som adresserer de spørgsmål, der er indkommet både på mail og i forbindelse med de tre FIP-kurser, der blev afholdt november/december 2018.

Dette hæfte indeholder endvidere en række eksempelbesvarelser af det første vejledende prøvesæt for henholdsvis STX og Hf. Det anbefales, at besvarelserne læses, diskuteres og vurderes i faggrupperne på den enkelte skole. De kan samtidig anvendes i undervisningen, hvor eleverne kan have glæde af at læse og diskutere dem. Der er *ikke* tale om eksemplariske besvarelser.

I løbet af efteråret vil der blive udarbejdet en publikation med flere stileksempler.

God fornøjelse!

Venlig hilsen

Sune Weile, fagkonsulent

sune.weile@uvm.dk

– samt arbejdsgruppen for udviklingen af de nye prøvesæt i dansk A, STX

Nicolai Rekve Eriksen, Mulernes Legatskole

Katrine Haaning, Egaa Gymnasium

Anne Smedegaard, KU (repræsentant for aftagerinstitutioner)

Mette Clausen, Rysensteen Gymnasium (Dansklærerforeningens repræsentant)

Indledning

I forbindelse med gymnasireformen i 2017 blev der indgået en aftale om en opdatering af de skriftlige prøver i sammenhæng med de nye læreplaner i alle fag. I 2017 blev der derfor nedsat arbejdsgrupper, der skulle udarbejde nye prøvesæt, herunder i dansk.

Rammerne for arbejdsgruppernes arbejde er beskrevet nærmere i Lærerens hæfte 1, som kan findes på Materialeplatformen. Dette hæfte vil således ikke indeholde argumenter for opgavegenrernes udformning, opbygningen af opgaveformuleringerne m.v. Der henvises i stedet til det første lærerens hæfte.

Uddybende overvejelser om de nye prøvesæt

I forlængelse af offentliggørelsen af det første vejledende prøvesæt er der indkommet en række opklarende spørgsmål. Særligt på FIP-kurserne har de skriftlige prøvesæt været et omdrejningspunkt og eksempler på konkrete besvarelser er blevet gennemgået. I det følgende vil mere overordnede spørgsmål blive adresseret.

Undersøgelsen som udgangspunkt for elevens artikel

Der er blevet spurgt til baggrunden for, at det i opgaveformuleringerne er nævnt, at eleverne skal foretage og formidle en undersøgelse. Begrebet undersøgelse står som nævnt i Lærerens hæfte 1 centralt i læreplanen:

”Danskfaget beskæftiger sig med viden og kundskab om og undersøgelse af dansksprogede tekster i en national og global virkelighed. Gennem undersøgelse og produktion af dansksprogede tekster arbejdes der med primært dansk litteratur, sprog og medier med henblik på at etablere et møde med kultur- og bevidsthedsformer i Danmark, Europa og den øvrige verden fra oldtiden til i dag.” (Læreplan Dansk A STX 2017)

Det er yderligere uddybet i læreplanen under arbejdsformer, hvor der står følgende:

”Arbejdet med den undersøgende, dybdegående og perspektiverende tekstanalyse står centralt i faget og skal give mulighed for både den enkelte elevs egne fortolkningsperspektiver og klassesamtalen som rum for dialog og diskussion.” (Læreplan Dansk A STX 2017)

Baggrunden for at det står centralt i opgaveformuleringerne er, at vi ønsker at lægge vægt på, at den artikel eleverne skal skrive er en del af den undersøgelse, som de foretager af den konkrete tekst. Det fokuserer således på, at der både er tale om et receptivt fokus (arbejdet med teksterne) og et produktivt fokus (formidlingen af undersøgelsen) som ikke kan adskilles. Den samlede artikel fremstår således som en formidling af den undersøgelse af teksterne (fx analyse, fortolkning, vurdering, diskussion), som eleven har foretaget.

Vinkel eller fortolkningshypotese

I Lærerens hæfte 1 skriver vi følgende om vinkel og fortolkningshypotese:

”Indledningen skal præsentere en vinkel på emnet, som eleven følger op på i sin afslutning. Det kan være en egentlig fortolkningshypotese, der præsenteres indledningsvist. Den kan vise, hvilken vej ind i teksten som undersøgelsen følger, og vil give retning for læsningen om det så er af en analyse og fortolkning, en refleksion eller en debat. Dette gælder således alle tre opgavegenrer.” (Lærerens hæfte 1 2018 s.11)

Efterfølgende skriver vi under alle tre opgavegenrer, at indledningen kan tage udgangspunkt i en fortolkningshypotese. Det er nok en upræcis anvendelse af begrebet at bruge det til at beskrive vinklen i den debatterende og reflekterende artikel. Det vil være mere korrekt at anvende begrebet ”vinkel” her.

Baggrunden for at anvende det samme begreb var at fokusere på, at det er et tekstarbejde (analyse, fortolkning, vurdering m.v.), der ligger til grund for alle tre genrer. I undersøgelsesprocessen vil tekstarbejdet kunne siges at tage afsæt i hypoteser. Det er dog ikke sådan at formidlingen starter med selvsamme hypotese. I artiklens indledning må eleven vælge den vinkel og fokusering der synes bedst for det vedkommende gerne vil formidle. Det kan derfor virke upræcist at anvende begrebet ”fortolkningshypotese” om formidlingen af et tekstarbejde, som primært sigter på at diskutere synspunkterne, selvom der i undersøgelsen frem mod formidlingen naturligvis altid vil indgå et fortolkningsmæssigt forarbejde.

Den personlige stemme

I Lærerens hæfte 1 er der et længere afsnit om ”den personlige stemme”. Det har affødt en del spørgsmål, at begrebet har fået en mere fremtrædende plads i opgaveformuleringerne. Som nævnt tidligere, er den personlige stemme tydeligt markeret i den nye læreplan.

Baggrunden for det fylder mere er således først og fremmest kravene i læreplanen. Men det hænger nok så væsentligt sammen med, at vi ønsker at understrege, at eleven er i en proces hen mod et skriverjæg, som ikke er fuldt udfoldet. Eleven er derfor i gymnasiet stadig i gang med at finde ud af, hvem jeg er som skriver. I danskfaget, og i andre fag, giver det rum for at afprøve forskellige måder at skrive på. I den rent akademiske skrivning, DHO/SRO/SRP, skal eleven mestre en bestemt skrivestil med forholdsvis snævre rammer defineret i en akademisk tradition. Til eksamen i skriftlig dansk ses forskellige krav til elevens skrivestil i de tre prøvegenrer hvor den analyserende lægger sig tættest op ad den akademiske tradition, og der er samtidig rum til, at eleven kan skrive på mange måder og bygge teksten op forskelligt inden for den givne ramme. Eleven skal i artiklen forestille sig at nå en læser uden for skolen som en afsender med noget på hjerte og kan bruge sin egen tone og stil. Dette gælder alle tre eksamensgenrer. Man kan sige at mens skriverjeget ikke må overskygge sagen og teksten i den analyserende artikel, er det svært at forestille sig det fraværende i de to øvrige genrer. Det betyder ikke, at eleven kan ignorere den skriftlige retskrivningsnorm, naturligvis. Men det betyder, at eleven kan arbejde med sproglige virkemidler og fx kan lade en bestemt metafor gå igen for at binde teksten sammen. Det kan også være, at eleven forsøger sig med en indledning, som er mere kreativ end vi kunne forvente (og acceptere) i en SRP. Den personlige stemme handler således om at give plads til elevens skriverjæg.

Dette betyder samtidig at man i løbet af de tre år arbejder med elevernes personlige stemme i skrivningen som en del af udviklingen af deres skrivekompetencer. Friere skriveopgaver, kreativ skrivning, fællesskrivning i timerne osv. kan være med til at skærpe deres blik for forskelle og ligheder og hensigtsmæssig sprogbrug i forskellige sammenhænge.

Kort om omfang

Der er blevet spurgt til vægtningen af det nye omfangskrav. Omfanget er bestemt ud fra en forventning om, hvad eksaminanderne kan overkomme i den tilmålte tid. Samtidig signaleres, at vægten skal lægges på formidlingen og på sproglig og indholdsmæssig præcision. Hvis disse elementer er til stede, indgår omfanget i sig selv ikke som et særskilt element i bedømmelsen. Det bedømmes derfor ikke i sig selv negativt, at eleven har skrevet for meget eller for lidt, hvis alle andre bedømmelseskriterier er opfyldt.

Kort om henvisning i stilene

Der er blevet spurgt en del til krav om henvisning til tekster m.v. i de forskellige genrer. Spørgsmålene er formentlig foranlediget af, at der i de gamle genrer var forskellige krav til hver enkelt genre (bortset fra i det digitale forsøgssæt). I de nye genrer er der samme krav til henvisningspraksis i *alle tre genrer*, som det også er beskrevet i Lærerens hæfte 1. Eleven bestemmer selv, hvordan der henvises i de enkelte genrer, det skal blot gøres på samme måde gennem hele artiklen.

Det betyder, at eleverne fx kan henvise ved:

- At lave en fodnote med oplysningerne
- At skrive oplysningerne i parentes
- Eller med anden relevant henvisningspraksis.

Det er dog vigtigt at huske på, at eleverne stadig skal præsentere teksten første gang de anvender den, da læseren ikke forventes at kende teksterne.

Ved filmklip kan eleven både henvise med screendump (billeder fra filmen), med tidskoder og ved at citere fra filmen.

Ovenstående betyder, at det er muligt på skolen at tale om, hvilken henvisningspraksis eleverne skal lære overordnet set og ikke særskilt for dansk. Det bør gøre det nemmere for eleverne.

Kort om de tre perspektiver

Der er blevet spurgt til fokus og fordeling af perspektiver i de tre analyserende opgaver i de nye prøvesæt. Det ville være oplagt at tænke, at når der er tre opgaver, så kommer der sikkert også én opgave i hvert perspektiv. Sådan er det ikke tænkt. Baggrunden for at udarbejde tre analyserende artikler fremfor to er, at det giver mulighed for større variation. Samtidig kan vi sikre, at det litterære (og særligt det litteraturhistoriske) har en vægtig plads i prøvesættene.

Uddybende kommentarer til prøvegenrerne

De nuværende prøvegenrer i Dansk A på STX består af en kronik, en analyserende/litterær artikel og et essay. I Lærerens hæfte 1 var vi inde på de problemstillinger, som er forbundet med de nuværende prøvesæt og prøvegenrer. Disse har vi forsøgt at adressere i de nye opgavetyper. I det følgende vil vi uddybe de nye prøvegenrer på baggrund af de spørgsmål og kommentarer, som er indkommet. Derudover henvises særligt til beskrivelserne af de tre prøvegenrer, som findes i selve prøvesættet.

Den analyserende artikel

Vinkel

Det er nyt for den analyserende artikel, at der er angivet et tydeligt fokus for elevens undersøgelse. Det kan enten være et emne eller en konkret vinkel på de angivne tekster. Det er vigtigt at være opmærksom på, at det er arbejdet med teksterne, der står centralt i den analyserende artikel. Det vil altid fremgå af opgaveformuleringen, hvad eleven særligt skal fokusere på i sin undersøgelse. Det betyder naturligvis ikke, at det er det eneste, eleven skal fokusere på. Af samme grund har vi anvendt formuleringen ”I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og **særligt fokusere på:**”.

Eleven vil i sin undersøgelse af teksterne skulle anvende dette fokus, det kan fungere igangsættende for en fortolkningshypotese. Når eleven skal formidle sin undersøgelse i artikelform, kan det angivne fokus hjælpe til at vinkle artiklen, og give argumentationen retning således at eleven skaber sammenhæng og en rød tråd fra indledning til afslutning.

Nuanceret afslutning

Der er blevet spurgt en del til den nuancerede afslutning. Baggrunden for denne præcisering er, at vi ønsker at fastholde et fokus på, at den undersøgelse eleven laver på de fem timer, kun er én ud af mange mulige og at eleven gennem sin undersøgelse kommer frem til velbegrundede og samtidig nuancerede bud men ikke entydige svar. Afslutningen må rumme de nuancer som artiklen har lagt frem. Indledningen skal således ikke forstås som en hypotese der logisk kan bevises og afslutningen derfor ikke et facit. Måske kan eleven se hvordan hans eller hendes fortolkning kan gendrives. Eller hvordan teksterne modsiger sig selv. Måske har eleven i artiklen et interessant perspektiv på sin egen

tekstfortolkning som kan bruges som nuance i afslutningen. At nuancere kan i denne forståelse siges at være fagligt reflekteret.

Den debatterende artikel

Denne opgavegenre adskiller sig på *væsentlige* områder fra den tidligere kronik. Vi har tidligere været inde på udfordringerne ved kronikken i Lærerens hæfte 1, så det vil vi ikke uddybe yderligere her.

Opbygning

En del har spurgt til opbygningen af den debatterende artikel. Der er et stort ønske om en skabelon, som eleverne kan skrive efter (som bl.a. florerede til den gamle kronik).

Der er en vigtig pointe i, at vi ikke ønsker en færdig skabelon til den debatterende artikel. Vi ønsker, at eleven har flere muligheder for at skrive en god debatterende artikel end kun én. Konsekvensen ved skabelonopbygningen af kronikken var, at vi som lærere og censorer ledte efter uoverensstemmelser i forhold til skabelonen snarere end at se på den tekst, som eleven havde formuleret. Det prøver vi at undgå sker igen med den debatterende artikel. Ligesom der vil være mange gode måder at bygge den analyserende og den reflekterende artikel op på, så gælder det også for denne genre.

Der er således forskellige muligheder, når eleven skal skrive en debatterende artikel. Eleven kan efter en vinklet indledning tage udgangspunkt i den eller de tekster, hvis synspunkter skal diskuteres som en del af artiklen. Synspunkterne diskuteres og debatteres løbende mens eleven forholder sig til det overordnede emne, inddrager andre synspunkter fra de tilhørende tekster og markerer egne synspunkter. Undervejs forsøger eleven samtidig at overbevise læseren om eget synspunkt, som markeres tydeligt til slut i artiklen.

Eleven kan også indledningsvist markere egne synspunkter på emnet for herefter at inddrage og diskutere forskellige synspunkter fra de tilhørende tekster. Synspunkterne diskuteres løbende mens eleven forholder sig til det overordnede emne og inddrager andre synspunkter fra de tilhørende tekster. Undervejs i artiklen vender eleven tilbage til egne indledende synspunkter, som nuanceres eller uddybes undervejs.

At vi her skitserer to muligheder betyder ikke at formen så er udtømmende beskrevet, der kan vise sig mange mulige former hvori eleven med god formidling kommer igennem med både at lytte og forholde sig til andres holdninger og formulere egne.

Pointen i det ovenstående er, at den debatterende artikel ikke har den samme faste form som den gamle kronik. Og det er der en vigtigt grund til. Elevens artikel skal kunne læses på dens egne præmisser og vurderes ud fra de opstillede bedømmelseskriterier og ikke efter en skabelon.

Tekstarbejde og argumentation

Ved at fjerne kravet om karakteristik af argumentationsformer har spørgsmålet været, hvordan vi sikrer det faglige niveau i denne genre. Vi vil igen henvise til de udfordringer vi har set med karakteristikken af argumentationsformerne i kronikken og som er beskrevet i Lærerens hæfte 1 og en række Råd og vink gennem tiden, men ikke bruge yderligere plads på det her.

I stedet vil vi argumentere for, at den debatterende artikel kræver et grundigt tekstarbejde, hvis eleven skal kunne besvare opgaveformuleringen. Først og fremmest er der kravet om, at eleven skal inddrage hovedsynspunkter fra teksten. Det stiller samme krav til elevens tekstforståelse som den tidligere redegørelse, men uden at der er krav om, at eleven skal skrive et resumé af teksten.

Derudover er der kravet om, at eleven skal inddrage argumenter fra teksten. Eleven skal ikke kunne opremse en stribe appelformer, argumentationsteori, diskursanalytiske begreber m.v. I stedet skal eleven kunne pege på relevante argumenter fra teksten. Det kan fx være påstande og belæg (som ikke

hænger sammen). Det kan være argumenter, som er præget af patos. Eller det kan være steder, hvor afsenderen anvender sproglige greb i sin argumentation. Pointen er, at fokus her i første omgang er på indholdet dvs. argumentet og ikke formen. Men de argumenter som eleven inddrager, skal naturligvis være relevante i forhold til diskussionen.

Dernæst er det vigtigt at være opmærksom på, at eleven nu i højere grad selv skal argumentere. Det opfylder en række faglige mål i faget, at eleven skal kunne anvende argumentationsformer både til at diskutere emnet og for at kunne overbevise læseren.

Sidst men ikke mindst er det en vigtig pointe, at emnet i den debatterende artikel altid er danskfagligt. Det betyder, at eleven skal kunne bringe sin danskfaglige viden i spil. Eleven får ved hjælp af de tilhørende tekster forskellige synspunkter og veje ind i emnet, men skal også være i stand til selv at forholde sig til det med udgangspunkt i egen faglige viden.

At mene noget

Det er blevet diskuteret, om vi kan kræve af eleven, at vedkommende skal mene noget om et emne. I læreplanens formålparagraf står:

”Danskfaget tjener på en gang et dannelsesmæssigt og et studieforberegende formål. I arbejdet med afdækning af ældre og nyere teksters betydning udvikles elevernes kritisk-analytiske sans og perspektiv på verden og dem selv. Kombinationen af et litterært, sprogligt og mediemæssigt perspektiv bidrager til at udvide elevernes danneshorisont, udvikle deres kreative og innovative evner og styrke deres evne til at håndtere og forholde sig kritisk til informationer. Centralt står arbejdet med elevernes udtryksfærdighed med fokus på et sikkert sprogligt udtryk og formidlingsbevidsthed. Sikker udtryksfærdighed og kritisk-analytisk sans fremmer elevernes muligheder for som medborgere at orientere sig og handle i et moderne, demokratisk, digitaliseret og globalt orienteret samfund.”

Det er her oplagt at lade elevens muligheder for at ”handle” komme til udtryk gennem det at have en holdning til elevens omverden. Gennem en stillingtagen er det muligt at udvikle elevens kritisk-analytiske sans, deres sproglige udtryk og formidlingsbevidsthed. Samtidig kan eleven i sagens natur altid vælge en anden opgave end den debatterende artikel, hvis han eller hun ikke skønner, at det er muligt at forholde sig meningsfuldt til det konkrete emne.

Den reflekterende artikel

Der har været meget få spørgsmål til den nye reflekterende artikel. Formentlig fordi den ligger tæt på den tidligere essay-genre. I lærerens hæfte 1 har vi uddybet flere forhold omkring denne genre.

Teksternes status

Der er blevet spurgt til den ændrede status af teksterne sammenlignet med essayet. I essayet kunne eleverne nøjes med blot at nævne den tekst, som var udgangspunktet for opgaven. I den reflekterende artikel er der langt større krav om et egentligt tekstarbejde. Det er uddybet yderligere i Lærerens hæfte 1, hvor der blandt andet står, at eleven skal kunne ”inddrage relevante analytiske pointer fra teksterne. Det betyder ikke, at eleven skal udarbejde en færdig analyse og fortolkning. Men det betyder, at eleven i sin refleksion skal kunne inddrage en tekst som et eksempel og en konkretisering. Et eksempel som ofte vil blive brugt til en mere overordnet refleksion efterfølgende dvs. abstraktionen.”

Stileksempler

Nedenfor er med elevernes tilladelse trykt en række eksempelstile som er besvarelser af opgaver fra det første vejledende sæt. Sættet kan downloades på Materialeplatformen (se nedenfor). Da opgavegenrerne på STX og Hf er de samme, bortset fra den reflekterende artikel, som kun findes på STX, er der trykt eksempler fra begge skoleformer i begge hæfter.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at der *ikke* er tale om *eksemplariske* stile! Der er tale om eksempler på, hvordan besvarelser af de konkrete opgaver fra første vejledende sæt *kan* se ud.

Prøvegenrerne er nye og vi er som lærere derfor stadig ved at udforske, hvad de nye genrer kan, hvordan de kan besvares og hvordan vi kan arbejde med dem i undervisningen. Besvarelserne herunder kan således både anvendes til at se, hvordan konkrete besvarelser kan se ud. Men nok så vigtigt er det at være opmærksom på, at besvarelserne med stor fordel kan anvendes i undervisningen sammen med eleverne. Det er fx oplagt at lade dem læse besvarelserne og arbejde med hvad der fungerer godt og mindre godt i de konkrete eksempler.

Opgaveformuleringer og de tilhørende tekster findes på Materialeplatformen. For at åbne sættene skal zip-filen downloades og pakkes ud. Derefter åbnes sættet ved inde i mappen at trykke på "index"-filen. Derefter åbner sættet i ens browser. Der er udarbejdet en lille video, som viser hvordan <https://youtu.be/WtZz5yNjTKM>. Det anbefales, at sættene lægges på skolens intranet, så eleverne har adgang til det, når det skal bruges. Skolens it-ansvarlige ved formentlig, hvordan det skal gøres.

Analyserende artikel Hf #1

Børn og forældre i kunst og kultur

Hvor og hvornår går grænsen mellem et de- eller konstruktivt familieliv? Dette grænseland prøver en lille familie bestående af far, mor og barn at finde en balance i, hvilket endeligt kan få dem alle til at vende sig imod hinanden. I "Latter" skrevet af Naja Marie Aidt i 1995 som del af novellesamlingen "Tilgang", bliver der sat fokus på nogle af de konflikter og paradokser der følger med, når man går fra at være et lille barn til en teenager, hvor begge dele er relevante i forhold til udviklingen af alle medlemmer af familien, men måske har størst indflydelse relationerne imellem dem.

Kan selv, vil selv

Andreas, familiens søn, er lige fyldt 13 år, og det bliver gennem novellen tydeligt at mærke, at Andreas befinder sig i en gråzone, hvor han både vil agere forældrenes lille barn, men samtidigt også bliver ved med at søge den tryghed og beskyttelse han finder i sine forældre. Faderen har skældt Andreas ud for ikke at have taget sukker i sin te, for derefter at sende ham til sit værelse i stedet for at bruge en hyggelig aften foran fjernsynet, hvor familien har mulighed for at bruge noget kvalitetstid sammen. Moderen insisterer på at gøre det redde bod på den konflikt, hun ved, der er ved at opstå mellem de to, men faderen nægter hende det. Man mærker altså allerede her, at både moderen og faderen har forskellige opfattelser af, hvordan de bør håndtere Andreas og den alder han er kommet i, hvor han i højere grad er i stand til at klare sig selv. Et udmærket eksempel på dette, er da novellen dækker forældrenes forskellige roller i deres opdragelse af Andreas. Faderen har visse forventninger til Andreas. Tvinger ham til at rydde op og ordne andre huslige pligter: "Han må lære at klare sig selv (...) lad ham nu være" (s.4, l. 137), mener faderen, som bruger det som et modsvar til den rolle moderen spiller, som vil gøre

alt hvad hun kan i forhold til at forbedre hverdagen for Andreas. Tanken om, at Andreas er ved at blive ældre gør dog ikke relationen mellem de to nemmere, men gælder nærmest tværtimod. Efter te-konflikten bliver Andreas sendt i seng, og skønt Andreas selv ønsker at frigøre sig fra sine forældre, så bliver han dog som nævnt ved med at søge den tryghed, han især finder ved moderen. Netop dette ses flere steder i novellen, men måske allertydeligst her i sengen, hvor vi får adgang til hans tanker: ”Når hun rører ved hans hår, hvisker ”Min store dreng...” Så vil han slå hende hårdt i ansigtet, og han vil, at hun skal blive siddende hele natten og hviske med sin underlige mund, røre ved hans hår, skal hun, hele natten” (s. 2, l. 76-79). Andreas hungrer altså efter sin mors nærvær og kærtegn, men det bliver også beskrevet, hvordan han samtidigt har lyst til at slå hende i hovedet, som et forsøg på at få hende til at holde op og dermed holde hende på afstand. Hans oprørske natur, som dog stadig er relevant for de fleste i denne alder, bliver også eksemplificeret, når han i stedet for at gå direkte hjem fra skole i stedet vælger at blive ude og tilmed give vage beskrivelser om, hvad han har brugt sin tid på, når hans mor spørger om dette.

Roden til galskaben

Frustrationen over dette og bare hans generelle udvikling er også tydelig at mærke for moderen. Hvad der skulle have været en hyggelig aften med hele familien samlet, bliver som sagt ødelagt, da Andreas og hans far kommer op at toppes over en kop te. Da det eskalerer og Andreas bliver sendt ind på sit værelse af faderen, så prøver moderen febrilsk at skabe fred mellem de to i et håb om, at kunne skabe behagelige rammer om familien. I stedet bliver hun mødt med modstand fra begge parter, og ligesom det var klart for Andreas, når det kom til at blive puttet om aftenen, så er det også her, moderen mærker den afstand, der er vokset imellem dem allertydeligst: ”Hans krop. Den fylder noget efterhånden. Nogen gange på en næsten magisk måde, som om den luft der omgiver den, er utilnærmelig, og derfor gør dens omkreds større. Som om hun ikke kan nå igennem den luft”. Det beskrives, hvordan moderen ikke længere kan trænge igennem til sin søn, og hvordan det gør hende ondt, at hun ikke længere er så essentiel for ham, som hun har været tidligere hen. Dette afspejler sig også i næste nu, hvor moderen forlader værelset grinende. Hendes grin bliver kulminationen på hele familiens forhold til hinanden, hvor ingen af dem kan nå hinanden, og hvordan familien er så usikker, at den ikke kan klare selv den mindste kontrovers på en konstruktiv måde. Grinet skal derfor forstås som den afmagt moderen føler, hvor hun ikke føler sig tilstrækkelig: ”Sindssyg? Hvisker hun. Jeg ved snart ikke, Tænk at I kan skændes om en skefuld sukker, det er jo fantastisk. Fantastisk sindssygt. Åh, hvor er han blevet stor ... Og vi som skulle have haft sådan en hyggelig aften...” (s. 3, l. 118-120). På trods af stor undren fra faderens side, så kan hun ikke tilbageholde sit grin – han beder hende af flere

gange om at stoppe for den galskab, det virker til at være udadtil, men det sker uden held. Efter hver anmærkning bliver tonen kun hårdere, men i stedet for at blive bedre, så bliver det tværtom kun værre, hvorfor det også ender med at vække Andreas, som går ud i stuen og forholder sig lige så uforstående som sin far. Faderen specielt opfatter dette som et hysterisk anfald og ender derfor med at løfte moderen i seng. Hele seancen gør, at de begge begynder at føle bare en smule af den afmagt moderen tidligere har følt i forhold til de to, hvor hun ikke har vist, hvordan hun har skulle gribe det an.

Stridsøksen begravnes

Da det endelig lykkedes dem at få moderen i seng, resulterer det i en pludselig forsoning af faderen og sønnen, som ingen bevidst havde forudset ville komme til at ske. Andreas læner sig op af sin far, hvilket er et udtryk for en pludselig tryghed han trods alle deres kontroverser finder i ham. Den umiddelbare fred mellem dem, som det ganske ubevidst lykkedes moderen at bringe mellem dem, bliver til sidst også eksemplificeret gennem den kop te, som faderen tilbyder Andreas, og som også var det, der startede hele konflikten. Dette er altså med til at vise, at familiebåndet stadig består på trods af de kontroverser, som utvivlsomt ville komme til at opstå med tiden. Det afsluttende grin, som de bryder ud i efterfølgende viser altså, at de nu er i stand til at se, hvor lille konflikten var forhold til udsvinget af den. Alt i slutningen tyder altså på, at de nu er klar til at begrave stridsøksen. Om ikke andet så i hvert fald for denne ene gang.

I Kviums "European Eksperimental Painting" forestiller maleriet to forældre, der hver holder fast i en arm og en fod på deres lille barn. Hvad der først og fremmest falder i øjnene, er at forældrene begge står med ryggen til – det gælder altså både i forhold til barnet og til hinanden. Dette virker som en diametral modsætning af, hvad man typisk ønsker i en kernefamilie. En familie, hvor medlemmerne af denne kommer hinanden ved og hvor man prioriterer og værdsætter hinanden. Ligesom det var drømmen for familien i "Latter", så oplever begge familier altså det stik modsatte, og lever til dels den mere tabubelagte og mørke side af familielivet, hvor man kan sidde med følelse af, at man ikke er i stand til at rumme hinanden eller ganske simpelt ikke vil hinanden nok, så derfor kan det være nemmere at håndtere, hvis man i stedet ignorerer problemet eller mere symbolsk vender ryggen til. Det er ganske simpelt det umiddelbare indtryk Kviums maleri her giver. Det kan blive opfattet som en kritik af forældrenes rolle, hvor de ikke er nærværende nok i forhold til deres børn og derfor ikke forstår det behov barnet har i forbindelse med de forskellige stadier af opvæksten.

I både Aids novelle og i Kviums maleri bliver der altså redegjort for de problematikker der kan opstå i

rollen som forælder, men alligevel bliver det gjort med forskellige fokuspointer. I Kviums bliver det manglende nærvær kritiseret, mens der i Aids novelle i stedet bliver fokuseret på de interne relationer, der påvirker barnet både positivt og negativt, og hvordan det kan være svært at give slip på barnet, mens man samtidigt ønsker at gøre det mere selvstændigt i takt med at de bliver ældre og lettere kan klare sig selv.

Analyserende artikel Hf #2

Kropsfremstillinger

I dagens Danmark er der sat stor fokus på personers kropsfremstillinger og udseende. Specielt unge er begyndt at gå meget op i, hvad folk tænker, og synes om deres kroppe. Dette skyldes dels de sociale medier, men også specielt modemagasiner, som er fyldt med supermodeller på forsiden med meget lidt tøj på. Derudover bliver træningscentrene rundt omkring også fyldt op med flere og flere medlemmer, som gerne vil have en krop skåret i granit. Men hvordan kan det være, at det er blevet sådan, og findes der nogle, som skiller sig helt ud fra mængden? Ja det gør der, men der findes også mange, der ikke gør.

I tv-dokumentaren ”*Hård udenpå*” sendt på DR3 2017 møder vi dem, der ikke gør. Her følger vi en flok unge mænd, der går meget op i deres udseende, og hvor det simpelthen handler om, hvem der kan se bedst ud. Mændene er meget veltrænede, og bruger meget tid i fitnesscenteret. Derudover bruger de også deres udseende som en forsvarsmekanisme mod dårlig opvækst og hårde tider. Dermed tematiserer ”*Hård udenpå*” Fitness og træning kultur og det deraf følgende muskeløse udseende som både statussymbol i visse subkulturer, men også som psykologisk forsvarsmekanisme mod fortidige traumer.

Dokumentaren starter med en intro, hvor der bliver afspillet underlægningsmusik, som er energisk, der kunne give et hint om, at disse mennesker vi kommer til at se, er fuld af energi og hele tiden i gang. Derudover er der også voice-over, der går hen og bliver synkronlyd lige efter, og så tilbage til voice-over, hvor der kommer en masse hurtige og korte klip efter hinanden, der præsenterer disse mænd og deres kendetegn. Disse hurtige klip er montageklip, og fungerer som fremdrift. Man får kun en lille appetitvækker, og får derfor følelsen af, at man vil se mere af dokumentaren.

I det første montageklip (00.04) har vi en ultranær beskæring af en knyttet hånd fyldt med tatoveringer og en enkel guldring, hvilket kan symbolisere, at han er stærk, og føler sig lidt udover det sædvanlige. Næste klip (00.05) er et klip i nær beskæring, hvor der er fokus, på manden der træner og hans store muskler, hvilket viser os, at han gør noget for sit udseende, og for at leve op til de kropsfremstillinger

der er i mediernes spotlight. Den går lidt begge veje, for det er, ikke kun manden der ønsker at leve op til mediernes kropfremstillinger, men også medierne ønsker at få seeren til at lægge mærke til mandens muskler og tatoveringer, hvilket de gør ved at zoome helt ind i ultranær, og der er tilført blødt og behageligt lys helt bevidst, der får musklerne og tatoveringerne til at fremstå, som noget godt.

Dernæst har vi et klip fra (00.06-00.09), hvor vi ser nogle nærbilleder af en fyr, der får botox i panden, har nyklippet hår og på vej i solarie, mens der er en voice-over, som fortæller opskriften på det perfekte udseende, og hvad de ser som et statussymbol ” Du skal være rigtig trænet, klippet og solbrun” Dette fungerer dermed også som en lydbro, der binder montageklippene sammen. Botox er en af de nyere skønhedsbehandlinger, og ses ofte benyttet af utrolig mange kendisser, som fremgår på diverse medier, hvilket kan være årsagen til, mændene også har fået den ide, at botox er vejen frem, hvis du skal følge opskriften på at det perfekte udseende og hurtigere ligne de skønhedsidealene, som fremgår i medierne. Mændene lever deres liv som deres egne konger, men fortæller også bagsiden og de konsekvenser, som den tilværelse medfører (00.25-01.03). I et klip (00.37) ser vi en mand stå i en mørk tunnel, med low-key belysning der kunne fungere, som belæg til voice-overen der fortæller, at hans barndom ikke har været den bedste, samt en supertotal beskæring, der kunne være med til at beskrive det ”mørke” miljø han kommer fra. En af mændene fortæller, hvad det har medført sig, bl.a. at han føler sig egocentreret, han tager stoffer og siger at mere vil have mere, og til sidst har det eskaleret sig. Dette er et vendepunkt for ham, for han har bl.a. brugt de her stoffer til at glemme de hårde tider, trods det har taget overhånd og kan nu ikke lægge dem fra sig, hvilket er det, han mener med, at det har eskaleret sig. Derudover kan det også have været mediernes kropsfremstillinger, der har inspireret ham til at begynde at træne og komme videre, og benytte det som en forsvarsmekanisme mod de fortidige traumer. (00.52-00.59) I klippet (00.52) står en af mændene på et dansegulv uden trøje på, hvor klippet er filmet i frøperspektiv, hvilket giver den virkning, at han er større end dem, der ser billedet, hvilket også kunne være det han føler i virkeligheden, eller måske hvordan medierne ønsker at fremstille ham og hans krop, så vi seerer bliver påvirket uden rent faktisk at tænke over det, men at vi måske efter at have set det, faktisk ønsker at have en så ”flot” og muskuløs krop som ham.

Men skal man være top trænet, benytte sig af botox og tage for meget sol, for at have det godt med sig selv?

Nej det skal man ikke, og et godt eksempel er kropsaktivist Ida, der er blevet lavet en dokumentar om på DR3 2017 ”*Tykke Ida*”. Ida er en ung pige, som har et par kilo ekstra siddende på kroppen, og hun skammer sig slet ikke tværtimod, for hun er en såkaldt kropsaktivist, som kæmper for retten til selv at definere, hvordan hendes krop skal være og se ud, og ikke blive besat og hypnotiseret af mediernes

kropsfremstillinger. Sådan har det dog ikke altid været, for før i tiden har Ida været plaget af de traditionelle fordomme, som fedme har medført i forhold til, hvordan den ideelle krop skal se ud ifølge medierne. Hun fortæller om, hvordan folk ønsker at tykke mennesker skal omgås med andre, så derfor tematiserer ”*Tykke Ida*” de fordomme der handler om tykke mennesker, som bl.a. kan være opstået på baggrund af mediernes fokus på slankhed som skønhedsideal. Derudover har Ida et tydeligt budskab i dokumentaren, som er, at alle kropsformer skal accepteres som de er, og at man skal turde stå frem.

I introen til ”*tykke Ida*” (00.00-00.34) danser Ida til noget rockmusik, som er synkronlyd. Rockmusikken får Ida til at virke meget selvsikker, og samtidigt at hun ikke skammer sig over hendes krop i og med, hun danser kun i trusser og meget kort bluse. Vi kan derfor allerede se at Ida ikke er bange for at vise, hvordan hun ser ud, og trodser folks forventninger til den perfekte krop set gennem mediernes kropsfremstillinger. Klippet er filmet i normalperspektiv, hvilket får os til at føle os på lige fod med Ida, hun er hverken svagere eller stærkere end os, og dette er højst sandsynligt også sådan Ida, vil have os til at se hende. Hendes krop er hverken mere eller mindre perfekt end vores. Til slut i klippet går lyden over til at være asynkron lyd, da synkronlyden bliver blendet over til underlægningsmusik i stedet.

Underlægningsmusikken virker opløftende og kunne være et tegn på, at vi skulle til at høre en solskinshistorie. I klippet (00.50-01.38) fortæller Ida, hvordan hun tror, at folk ønsker, hun skal gemme sig pga. hendes fedme. Hun fortæller i tidsrummet (00.59-01.03) at hun i mange år ikke kunne spise is offentligt, fordi hun skammede sig over hendes krop, da den ikke kunne matche mediernes kropsidealer. I dette klip går Ida i skyggen, hvilket medfører low-key belysning, og virker som et underbygget element til, at hun ikke havde det godt, i og med man associerer mørke/skygge med noget ubehageligt. I klippet fra (01.03-01.38) sidder Ida på en bænk med sin is, hvor hun fortæller, at bare fordi hun er tyk, så har hun ikke mindre ret til at spise sin is end andre. I klippet er Ida også rykket ud af skyggen og frem i solen, og man kan se skyggen bag hende, hvilket kunne vise at Ida har trumfet de her mennesker med deres fordomme og forestillinger om de kropsfremstillinger der er i medierne. Ida er stolt over at kunne sidde og nyde sin is i offentligheden. En af grundene til Ida er endt som kropsaktivist og nu har lært, at acceptere sin krop, kan være pga. den stigning der er kommet af kropsaktivister rundt omkring i medierne, og dermed et ændret og anderledes syn på kropsfremstillingerne. Som kropsaktivist har Ida også formået at slå igennem på bl.a. instagram.

I tidsrummet (01.44-02-16) Ser vi en masse billeder fra Idas instagram, hvor hun ikke har meget tøj på, og nogle artikler skrevet om Ida som kropsaktivist. Der er lagt underlægningsmusik på, med en effekt af noget med noget gang i og masser af vilje, samt en voice-over af Ida der kommer med buskabet om alle skal accepteres, og at man ikke skal se ned på nogen. Klippet består af montageklipping, hvilket kan være gjort, for at vi får en følelse af, at vi provokeres, som skal forstås fordi vi normalt ikke forbinder

instagram, eller andre sociale medier med billeder af tykke mennesker, der viser dem selv og deres kroppe frem. De sociale medier er for det meste kun steder, hvor der bliver postet med modeller og folk med veltrænede kroppe. Som underlægningsmusikken udtrykker, så har Ida masser af gå på mod, vilje til at stå frem og vise, hvordan hendes krop ser ud. Dette kan også være grunden til at klipperytmen er forholdsvis langsom for den giver os den fornemmelse af, at Ida er fyldt med ro og harmoni, og ikke kunne være mere tilfreds med sig selv, og derfor vælger at provokere os til at acceptere, at mediernes skønhedsideal er opskriften på det perfekte selv. Ida er en meget ærlig pige, som ikke lægger skjul på sandheden, hvilket vi også kan se i klippet (02.21-02.48) hvor Ida åbenlyst fortæller om hendes elskere, selvom det for mange mennesker ikke er noget man ville gøre. Hun er ikke bleg for at vise sig frem som en der er sammen med flere. Klippet er filmet med objektivt kamera, hvilket giver os et indtryk af, at Ida er en meget pålidelig og virker autentisk. Dette kan give os følelsen af, at vi kan stole på hende, og følge hendes budskab og ignorere mediernes kropsfremstillinger, og acceptere os selv.

Dermed kan vi se, at mændene fra dokumentaren ”*hård udenpå*” passer perfekt ind i den største del af befolkningen som opfatter den ideale krop, som en der er meget veltrænede, og ikke har et gram for meget på sidebenene. For dem betyder det alt at være den bedste og det betyder meget, hvad andre folk synes om dem, hvilket passer godt med de kropsfremstillinger, der florerer over det hele på diverse medier. Derimod skiller kropsaktivisten Ida sig ud fra mængden, hun er ikke besat af, hvordan man får den ideale krop, hun er ikke tilfreds med nutidens kropsfremstillinger, og hvordan folk vælger at have fordomme til de mennesker, som ikke ser ud som alle andre. Ida mener modsat af mændene fra ”*Hård udenpå*” at ingen kroppe er mere rigtige end andre, og alle skal være stolte af, hvordan de ser ud, uden at føle skam. Alle skal accepteres og man skal lære at elske sig selv, som man er. Det der er med disse to dokumentarer er, at både mændene fra ”*hård udenpå*” og Ida har det samme formål med at nå ud til seerne bag skærmen, de ønsker at skabe såkaldt identifikation med os. De ønsker at komme ind til os og fremme deres budskab.

Man kunne derfor tænke om det har en virkning? Hvis vi tænker på en som ser ud som Ida, men som ikke er kropsaktivist, kan det så påvirke hende, hvilke billeder vi vælger at lægge ud på de diverse medier? Er vi selv med til at fremme nutidens forestillinger om den ideale krop, og er det på vej til at tage overhånd, som med mændene fra ”*hård udenpå*”, eller medvirker det til det modsatte, og der i stedet begynder at komme flere kropsaktivister, som Ida? Og i så fald, hvordan kommer mediernes kropsfremstillinger så til at se ud?

Debatterende artikel STX #1

Den demokratiske samtale

Sproget er nok det største træ på jorden. Med en stamme, som er over 250.000 år gammel og med en masse forgreninger udgør det en enorm rækkevidde, som påvirker stort set alt andet på jorden. Træet bærer flere tusinde sprog, og det vokser ved at udvikle kommunikationsmetoder, som hjælper til at formidle og forstå på et eller flere forskellige sprog. Fra disse metoder udvikler og styrker sprogene sig hver især.

Inden for de seneste femten år er træet blevet podet med den digitale dialog, som har indvirkning på alle sprogene. Problemet er dog, at den digitale dialog ikke har de samme fysiske kvaliteter, som sprogene på træet har. Hvordan træet fremover vil udvikle sig, er nu til diskussion. Mange faktorer spiller ind i sprogtræets fremtid, og der findes delte holdninger til, hvordan vi skal forholde os og, hvor meget udviklingen vil påvirke vores liv på jorden. En ting er dog klart, vi bliver nødt til at gå i dialog.

Alle børn har brugt deres nysgerrighed til at kravle i træer og udforske naturen. Derimod er det de færreste børn, der synes, det er spændende at se på et maleri af et træ: Når træet ikke er der fysisk, er nysgerrigheden væk. I Dy Plambecks artikel i Politiken, ”Vi har sønderrevet det danske sprog” fra den 30.4.2017, beskriver hun i starten vigtigheden af at møde fremmede folk og snakke med dem - sproget er en naturlig del af vores nysgerrighed, og hvis vi vil, kan vi snakke med hvem som helst. Men vigtigheden synes at være glemt, mener Dy Plambeck. Hun beskriver samfundet som en betydelig faktor for sprogets udvikling, hvis samfundet vakler, gør sproget det samme. Hendes kritik går på, at den offentlige samtale ikke længere har et fast ståsted, og at vi i alle dele af samfundet har taget afstand til den. Vi finder en glæde i at debattere med folk, og som hun siger (1.73) ”Vi kan være rygende uenige. Det er helt fint, så længe vi befinder os i dialogen.” - Trækronen er i færd med at blive beskåret, men er det nødvendigt?

Dér, hvor Dy Plambeck kommer i problemer, er, at hun ikke definerer for sig selv, hvad ”den demokratiske samtale” betyder. Hun hentyder dels til, at alle borgere skal tale sammen, men beskriver også den demokratiske samtale som noget, der kun findes i den offentlige debat. Her mener jeg, at hun tager fejl. Den demokratiske samtale, mener jeg, kan udfoldes i både mindre og større sammenhænge og blandt alle mennesker. Træet gror gennem et fælles behov, og alle har mulighed for at udforske og inspireres af det. Dog er jeg også tilhænger af nogle af hendes synspunkter, men jeg vil mene, at hun går lidt naivt ind i debatten, eftersom hun hverken har løsningsforslag eller årsag til denne *krise*. Jeg er bestemt enig med Dy i, at samfundet udgør en betydelig faktor for sprogets udvikling herhjemme, men jeg mener, at en af de centrale årsager, kommer af det tankesæt, som udfolder sig i samfundet. Det

omkringliggende samfund lader både træet vokse og beskærer det: Udviklingen af samfundet begrænser sproget og dermed dialogen.

Lige for tiden er pres en daglig oplevelse for mange, uanset alder. Dette pres er som en motorsav imod træet. Vi bliver som borgere skubbet i alle mulige retninger, mange vil gerne opnå noget stort, blive anerkendt, opnå tryghed. En hel del af disse oplevelser af pres kommer fra samfundets hensigt om at effektivisere arbejdsgange og uddannelser med mere. Men samtidig skabes mange pressituationer også af individet selv fx pga. indflydelse fra medierne. Pressets betydning og størrelse afhænger i stor grad af, hvad man står i. Hvis man ikke kan mærke en mening eller en tryghed i det, man laver, kan presset virke enormt stort. Sådanne faser fører til, at man ikke formår at udvikle sig selv, sin nysgerrighed, sin naturlighed.

En stor del af trykket kan dæmpes, når man kender sig selv. Men det er som om, at dannelse ikke er en prioritering blandt det styrende samfund. Hvordan skal den demokratiske samtale overleve, hvis ikke vi er dannede til at kunne deltage og modtage den?

Den Store Danske, Gyldendal, definerer dannelse ved: ”**dannelse**, betegnelse for dels en pædagogisk norm ved valg af indhold i [opdragelse](#) og [undervisning](#), dels en social norm, der udpeger en bestemt adfærd, væremåde, opførsel og viden som dannet.”

Dannelse er gødningen til vores sprogtræ. Den demokratiske samtale kan være alt fra simpel til kompleks, og den kræver dannelse. Dannelsen gør, at vi overvejer, formidler og fortolker den viden vi modtager, derfor er den central for den demokratiske samtale og omvendt. Den demokratiske samtale kan på samme vis, formidles af alle borgere og er hele tiden under udvikling. Herved er dannelse ikke noget, som udelukkende tilegnes i ungdomsårene, men noget man udvikler sig gennem hele livet. Bliver man skubbet hele vejen, vokser træet ikke i en selv.

Jeg gik i 10. klasse på efterskole og som så mange andre, kunne jeg mærke nysgerrighed og glæde ved at møde andre mennesker i samme situation, som jeg stod i. Jeg blev gode venner med personer, som egentlig var meget forskellige fra mig selv, men vi fandt ud af at more os sammen. På efterskole kommer man til at socialisere sig og gå i dialog med andre, virkningen er: Venner og dannelse. Ved aktivt at gå i demokratiske samtaler med andre og forstå dem, tilegner man sig selv meget viden. Man lærer meget om sig selv og om sine medmennesker. Det er af samme årsag, at der findes højskoler til alle aldersgrupper: Nysgerrigheden efter oplevelser sammen, ophører ikke, hverken som barn eller voksen. Grundlaget for dannelse er den fysiske, demokratiske dialog. Det er et frirum for at dit eget træ kan slå rod og bære frugt.

Vincent Hendricks lægger ud i et interview, sendt på TV2 den 14. november 2014 (00.20-00.40), med at forklare, hvilke kontaktskabende faktorer, der gør sig gældende i den fysiske samtale, modsat på de sociale medier. I realiteten er sproget det eneste, som er fælles for de to dialogformer. Derfor kræver det også, at man som afsender på de sociale medier, skal være meget præcis i sin brug af sproget: Formuleringer kan let misforstås i den anden ende. I den fysiske samtale tilegner vi os meget mere viden, end vi tror, blot ved at aflæse den anden person. Som Vincent Hendricks slutter af med at sige: (03.38-03.47) ”Vi forpligter hinanden anderledes i det fysiske rum, end vi gør i det virtuelle.” Ved den fysiske samtale sanser, vejer, og reagerer vi, på den dialog vi har kørende hvorimod, det er andre faktorer, der spiller ind i den virtuelle samtale. Den demokratiske dialog er mere virkningsfuld i det fysiske offentlige rum, end i det digitale rum. Der er stor forskel på et virkeligt træ og et malet træ. Det fysiske træ, kan fx bære frugt.

For nyligt er der sket en ny forgrening af sproget som dialogform. Den bringer sproget fra det virtuelle rum ind i det fysiske rum. Som Vincent Hendricks også problematiserer, er der en tendens på de sociale medier til at råbe højere og højere, indtil man bliver hørt. Rasmus Paludan, formand for partiet Stram Kurs, benytter sig af denne taktik. Men han gør det i det offentlige rum: Han placerer sig et offentligt sted og går i dialog med en kameramand om hans skrappe holdning til indvandrere. Hans dialog ophører ikke, før han får en reaktion fra en forbipasserende, typisk en dansker af anden etnisk herkomst. Når den forbipasserende reagerer, har han politimænd og kameramænd med til at beskytte sig. I virkeligheden går Rasmus Paludan ikke ind i en demokratisk samtale, men råber højt uden at forsvare sit synspunkt. Samtidig virker det ikke som om, at han forsøger at få noget ud af samtalen, andet end at diskriminere de personer, han taler om. De mennesker han rammer, forsøger derimod at svare ham igen, og forsvare den demokratiske samtale. På den måde er de en større del af den demokratiske samtale, end han selv er. En yderst ubehagelig måde at få et politisk synspunkt igennem på, hvis du spørger mig.

Jeg synes, det er forkert at frygte den demokratiske samtale, tværtimod, synes jeg, at man burde opsøge den. At gå i dialog med hinanden er stammen til vores nysgerrighed, inspiration og viden. Dog tror jeg nemt, at man kan glemme vigtigheden i, hvad en samtale kan bringe til en anden person og vigtigst, en selv. Hvis der er plads til 250.000 års forgreninger af sprog og sprogfærdigheder på et træ, er der også plads til en digital forgrening. Men vi skal finde ud af, hvor stærk den gren skal være i forhold til resten af træet. Vi skal vænne os til at benytte os af sproget på en ny måde, men vi skal også vænne os til at bruge sproget noget mere. Nok kan det være et gammelt træ, men det er her for at blive, så hvorfor ikke bruge sproget og gå i dialog? ”De stærkeste rødder har træ’r i blæst.”

Debatterende artikel STX #2

Den demokratiske samtale

På mange punkter er vi mennesker mere udviklede end dyr. For mig at se udgør den væsentligste forskel vores moral. I dyreverdenen handler det om at kæmpe for at afgøre hvem der er den stærkeste. Den moralske menneskehed finder takket være vores sprog ud af, hvad der er det rigtige. At vi i dag lever i et demokratisk Danmark, kan vi derfor takke vores sprog for. Det er samtalen, der er fundamentet for den demokratiske tankegang. Derfor gælder det, at:

Uden sprog, ingen samtale, intet demokrati.

At samtalen er en betingelse for vores demokrati, giver mig dermed anledningen til en nærmere udfoldelse af netop samtalen, eller mere specifikt; den demokratiske samtale, og ikke mindst forskellen derimellem. For jeg tillader mig her at gøre forskel på at samtale i al almindelighed, og på at føre en demokratisk samtale. I dét at samtale ligger der i selve ordets betydning ganske enkelt dét at to eller flere taler sammen. En forudsætning der naturligvis ligger til grund for den demokratiske samtale, hvori det ligger at tale sammen på en måde, som imødekommer det demokratiske livssyn, som bygger på gensidig forståelse, for dermed at fremme demokratiet.

Derfor er det på sin rette plads først at hoppe tilbage til betingelsesrækkens første led, sproget, som er udgangspunktet for samtalen, og dermed også den demokratiske samtale. I artiklen ”Vi har sønderrevet det danske sprog” fra Politiken 30.4.2017 griber Dy Plambeck fat i netop dette tema. Som forfatter og digter er Plambeck i tæt kontakt med den fintfølede sproglige nerve, som hun frygter at danskerne er ved at rive over. For når politikere lyver for befolkningen om alt fra antallet af flygtninge til fiskekvoter, kommer med tomme udsagn eller taler et elitært embedsmandssprog for at skjule intentionen eller effekten af deres politik, og giver valgløfter, som de ændrer igen så snart sejren er i hus - så er ordene ved at miste deres værdi og sproget sin kraft.¹ Bivirkningerne er alvorlige; et sprog der mangler oprigtighed og troværdighed udfordrer grundlaget for den demokratiske samtale, og får derfor demokratiet til at stå på usikre ben. Følg selv betingelsesrækken. Sproget må i misbrugsbehandling. På den måde sikrer vi den gode dialog.

”Kommunikation er verdens sværeste kunst!” Jeg kan ikke tælle på samtlige af mine lemmer de gange min far har bragt denne frase i dagens lys. Hvad enten det er når en misforståelse har ført til, at der ikke var noget mælk til havregrynene, fordi begge parter havde troet den anden ville klare indkøbet, eller når

¹ Dy Plambeck: Vi har sønderrevet det danske sprog, Politiken 30. april 2017, l. 34-49

vi omkring søndagsbordet går i gang med det store fortolkningsarbejde der er i at tyde min mormors sms'er, som glædeligt beretter om en stor jordbærhøst på den lune sommerdag eller dagens udflugtsdestinationer i autocamperen. Mormor sætter nemlig ingen punktummer. En lille detalje, dog med en - til tider - væsentlig indflydelse på budskabet. I en sms er de mange lag i kommunikationens svære kunst pillet af, og tilbage står man med det helt rå sprog. De forsømte punktummer er naturligvis første udfordring for kommunikationen. Men i sms'ens format ligger også fraværet af tonelejet, trykfordelingen, smilet på læben og glimtet i øjet som en endnu mere væsentlig faktor i kommunikationskunsten. Faktorer, som har meget at sige når det kommer til brugen af ironi, lige så vel som den helt generelle forståelse af i hvilken grad et budskab forstås.

I vores moderne, globaliserede og på internettet baserede samfund foregår der i dag en langt større kommunikation af dette format end nogensinde. Vincent Hendricks er professor i formel filosofi og medforfatter til bogen *Infostorms*, der handler om netop de udfordringer der kan følge i et sådant samfund. I et interview² udlægger Hendricks følgende årsag for kommunikationsvanskelighederne i det virtuelle rum: Den form for samtale, som finder sted på de sociale medier i et virtuelt rum, er 10 år gammel. Vores erfaringshorisont med - og forfinelse af - den mundtlige kommunikation i det fysiske rum strækker sig over al den tid vi har været mennesker. Det er derfor en ret sofistikeret måde at kommunikere på, i modsætning til denne stadig nyfødte kommunikation der er at finde i det virtuelle rum. Menneskets kommunikationsmæssige færdigheder kan simpelthen ikke følge med udviklingen af teknologiens muligheder. Derfor har en konstruktiv og demokratisk samtale i det virtuelle rum sværere kår end i det fysiske.

Det færdighedsmæssige handicap, som kommunikationen på de sociale medier lider af, er nødvendigvis med til at svække denne, idét selve formidlingen er en forudsætning for kommunikationen. Dog har kommunikation som bekendt set to sider; en afsender og en modtager, hvorimellem et budskab bevæger sig. Afsenderens fornemmeste opgave er - som tidligere antydnet - at formidle budskabet så klart som muligt. Givet det faktum, at det er de færreste af os der ikke er i besiddelse af et par velfungerende ører - det værende med eller uden høreapparat - virker modtagers opgave umiddelbart simpel; at lytte. Men i forskellen på samtalen i det fysiske kontra det virtuelle rum ligger også en forskel i afsender og modtagers forpligtelse i samtalen. Når vi sidder hjemme bag vores skærm og lægger et opslag på Facebook eller sender en kommentar afsted i den forgrenede kommentartråd, så er det ganske ligetil og umiddelbart omkostningsfrit at sende denne sin egen holdning afsted, om end endnu mere ligetil og omkostningsfrit at scrolle videre over de endeløse andre

² Interview med Vincent Hendricks, vist på TV2 14. november 2014

opslag og kommentarer uden at læse og forholde sig dertil - noget vi ikke ville være kommet lige så nemt afsted med i den fysiske verden. Vi er som modtagere i det virtuelle rum ikke forpligtet i samtalen på samme måde som i det fysiske rum. Og så er det at det går galt. Eller kan gå galt. For når samtalen er udfordret og har svære kår, så forholder det sig ligeledes for den demokratiske samtale.

Stephen R. Covey fremsætter i sin verdensomspændende bog *7 gode vaner* et princip som nøglen til virkningsfuld interpersonel kommunikation: ”Søg først forstå, dernæst at blive forstået”. Til først at søge at forstå kommer at lytte; lyt og forstå. En grundidé som er parallelt at finde i folkeskolens mindste klasser, der praktiserer ”læs og forstå”. Nok kan lille Emil på otte et halvt måske læse ordene i fortællingen om Troldepus - men først når han får en forståelse for det lille univers med den lille trold og hans hvide pind, der kan gøre ham usynlig, kan han leve sig ind i fortællingen, og grundidéen i ”læs og forstå” er fuldendt. På samme måde er det med den demokratiske samtale. Først når man har lyttet, forstået og sat sig ind i - eller om man vil; levet sig ind i - det som vi siger til hinanden, er grundlaget for den gensidige forståelse og den demokratiske samtale lagt.

Men med en tendens til at de fleste typisk først tilstræber selv at blive forstået, så lytter de fleste mennesker ikke i den hensigt at forstå, men med hensigten at svare. Det kan derfor være et markant, men nødvendigt paradigmeskifte først at søge at forstå. Så når de to TV-debattører Adam Holm, en frisindet ateist, og Eva Selsing, en reaktionær kristen, slår sig sammen i en bil og bevæger sig ud for at gå forskellige antitetiske moralske standpunkter i møde som grundlag for egen diskussion, så søges forståelsen for den modsattes holdninger først. Se dét vil jeg kalde demokratisk samtale. Et ideal til efterfølgelse. For vores politikere, for de offentlige debattører, for den almindelige borger, ja endda for den enkelte familie. I den analoge såvel som den digitale verden. For den demokratiske samtales skyld - og for demokratiets skyld.

Reflekterende artikel STX

Kunst og litteratur, der udfordrer grænser

Kunst og litteratur er for mange mennesker et universalistisk rum, hvor man kan udtrykke sig i form af billeder, malerier, ritualer og meget mere. Visse former for kunst og litteratur udfordrer grænser, og kan virke provokerende og stødende for det enkelte individ eller visse samfundsgrupper. Der er en tendens til at kunstnere i større grad er begyndt at afvige fra den almene æstetiske måde at udfolde sig kunstnerisk og litteraturmæssigt på, som et resultat af mere provokerende og opsigtsvækkende værker. Dette kan fremføres ved at udstille politiske budskaber via kunsten, hvorved folk formår at ytre sig via deres kunstneriske frihed. Nogle former for kunst kan være et råb om hjælp, hvorved marginaliserede

mennesker i kunstens verden kan ytre sig og få afløb igennem kunsten og litteraturen. Spørgsmålet er, om nogle former for kunst og litteratur er for grænseoverskridende?

Definitionen på kunst har udviklet sig markant igennem historien. I sin artikel "Frihed er det bedste guld" fra Weekendavisen 29.12.17 præsenterer Poul Erik Tøjner udtrykkene *trigger warnings* og *safe spaces*. For Tøjner er *trigger warnings* som et vejskilt, der skal lede unge studerende ned ad den såkaldte margueriterute, og væk fra begivenheder der kan fremstå ubehagelige. Dette fænomen udtrykker et fundamentalt angreb på, hvad kunst og litteratur i virkeligheden er. For hvorfor skal vi skjermes mod ubehageligheder, når det netop er det kunsten kan vise os i et trygt rum? Her kommer ingen jo til skade. Det samme gælder i et *Safe space*, som Tøjner beskriver som et moralsk tilrettelagt rum, hvor det enkelte individ ikke udfordres. Men er det ikke lidt overdrevet at tro, at unge mennesker på den måde skal beskyttes? I bund og grund er spørgsmålet, hvilken indflydelse kunst overhovedet kan have på os som mennesker. Kan det få os til at tænke bestemte tanker? Hvis det er tilfældet, så er det muligt, at vi skal overveje, hvad vi udstiller. Men så gælder det samme for film, litteratur og alt muligt andet. Er det der vi vil hen?

Det er også af moralske og sexistiske grunde, at det er blevet diskuteret, om museet burde fjerne den polskfranske kunstner Balthus' maleri fra 1938 af en ung pige ved navn Thérèse fra Metropolitan Museum, som nogen mener sidder i en seksuelt udfordrende stilling. Det er klart, som Tøjner er inde på, at der findes enkelte mennesker, som har været udsat for ubehagelige oplevelser i deres opvækst fx sexismen og voldtægt, og som derfor måske vil have svært ved at se på dette maleri. Men betyder det, at der skal indføres censur? Jeg tænker, at kunstens rolle netop er at kunne vise aspekter af livet, som får os til at reflektere over ting i vores samfund. Derfor vil det ikke give mening at fjerne et værk, som kan give os mulighed for at diskutere vigtige dele af vores samfund. Hvis billedet ikke havde hængt der, havde jeg fx aldrig skrevet denne stil. Metropolitan Museum har da også fastslået, at et museum er et hus hvor alle former for kunst må være uanset, hvad de måtte handle om.

Derfor kan opfattelsen af *kunstnerisk frihed* variere. Nogle mennesker kan blive voldsomt provokeret af bestemte udtryk, mens andre kan finde det helt ok. Men det er netop kunstens rolle også at kunne lægge op til den diskussion. Det kommer fx fint til udtryk i eksemplet med Balthus' maleri, hvor nogle mennesker mener, at det var et provokerende og pædofilt værk, mens andre mente, at det bare var kunst. Kunstværker overskrider grænser.

Kunst rummer kan både være udfordrende og provokerende, undertrykkende, æstetisk, mondant, storslået eller kedeligt. Forfatter og debattør Rudolf Broby-Johansen udgav i 1922 digtsamlingen "BLOD", som dog ikke blev udgivet for offentligheden før 1968, hvori digtet "BORDELPIGE

DRÆBER UFØDT” fremstod ekstra bemærkelsesværdigt. Digtet er en kort tekst, som omhandler en bordelpige der dræber et ufødt barn ved at bore en strikkepind ind i sin mave. Formålet med et sådant værk kan være retten til at ytre sig og provokere. Digtet er barskt og uhyggeligt, og kan udfordre grænsen hos mennesker, der er imod abort, fordi den viser alternativet.

Spørgsmålet er, om den enkelte kunstners selvcensur er blevet svækket, fordi grænsen for de voldsomt provokerende værker er blevet overskredet mange gange. Bliver det stadigt sværere for kunstnerne at finde områder, hvor de kan provokere? Ethvert menneske bliver påvirket forskelligt af de omtalte værker, og har dermed en individuel grænse for hvad der er rigtigt og forkert. Derfor vil der altid eksistere grænser, som kan overskrides. Men er det kunstnerisk frihed blot at kunne provokere som man vil? Har kunsten ingen anden rolle end blot at skulle provokere?

Rudolf Broby-Johansen har sin helt egen ide om hvad kunstnerisk frihed indebærer. Kunstnerisk frihed betyder grundlæggende, at kunstneren har friheden til at gå ud over grænsen for, hvad vi andre mener er kunst. Men kunstnere kan af og til også jage en vis form for opmærksomhed, fordi de har et bestemt budskab med deres værk. Hvad er Rudolf Broby-Johansens budskab? Er det en kritik af prostitution? Af manglen på mulighed for at få abort? Et tabu som abort drejes til en morderisk og uforskammet handling. Kunsten og litteraturen er en anden måde at ytre sig på end gennem sociale medier eller demonstrationer. Kunst og litteratur er individets stemme, og kan være autentisk og bemærkelsesværdig på en anden måde. Bag hvert værk er der en historie, som kun kunstneren selv kan fortælle.

Det er derfor tydeligt, at nogle former for kunst formår at udfordre en grænse for visse samfundsgrupper eller mennesker som vi har set hos både Broby-Johansen og Balthus. De udfordrer de vante forestillinger vi har om kunst og litteratur, og fremstår som rariteter i forhold til meget af den kunst vi ser til hverdag. Kunsten og litteraturen kan let komme til at ruske i tabuerne, og her vil nogle mene at en kunstner har et eget ansvar for at begrænse sit værk indenfor den gode morals navn, imens andre ville mene at kunst i sig selv går ud på at udfordre grænser.

Jeg tror at alle mennesker har en personlig grænse for hvornår noget er for meget, og dermed vil der altid være kunst, som ville kunne provokere og støde nogle mennesker. Men er det ikke altid på eget ansvar, som Metropolitan Museum mener, at træde ind på et museum? Måske skulle der i virkeligheden stå et helt andet skilt ved indgangen: ”pas på, du risikerer at blive provokeret voldsomt, og dit liv forandret for evigt!”